

річних, позичальник повинен буде заплатити 160 тис. за відсотками. Водночас відсотки за іпотечним кредитом на 57 років становитимуть 280 тис. [7].

Для порівняння: в Україні максимальний строк кредитування під заставу житла становить 20 років. Середня номінальна відсоткова ставка за іпотечними кредитами в національній валюті становить 16,8 % річних, у доларах США – 12,2 %. Ефективна ставка зафіксувала своє значення 18,2 % та 13,4 % річних для гривневих та доларових кредитів відповідно. Протягом двох останніх десятиріч відсоткові ставки за кредитами на житло в багатьох країнах знизилися від рівня 14-18 % річних. Наприклад, в Європі та США нині середні іпотечні ставки не перевищують 8 % річних. В Італії, Франції, Норвегії, Швеції, Данії та Нідерландах кредити видаються під 5 %, у Великобританії, США, Німеччині – під 6 %, в Іспанії, Швейцарії та Фінляндії – під 3,5 % [3, 28-35].

Аналізуючи світовий досвід іпотечного кредитування житлової сфери, можна дійти висновку, що в Україні можливе застосування тих моделей іпотечного кредитування, що поєднують у собі кращі елементи класичної американської іпотеки, німецької системи заощаджень, дореволюційних позикових кас і радянських житлово-будівельних кооперативів.

Загалом потрібно зауважити, що важливими умовами реалізації класичних моделей іпотечного кредитування є стабільність економіки, надійність та ефективність фінансово-кредитної системи, наявність розвинутого ринку цінних паперів, висока платоспроможність населення і найголовніше – активна участь держави як гаранта стабільності всієї системи відносно під час іпотечних операцій.

Висновки. Отже, дослідження іноземного досвіду здійснення банківських операцій щодо надання споживчих кредитів дає змогу узагальнити та забезпечити його використання банками України. Сьогодні у країнах Євросоюзу та США спостерігається бум споживчого кредитування і, оцінюючи умови їхнього кредитування з умовами кредитування банків України, то за кордоном процентні ставки за споживчими кредитами є значно меншими. Досить розвинене кредитування населення на купівлю житла, терміни кредитування є достатньо тривалими, є можливість отримати пільгові кредити для сімей з обмеженими доходами. Усе це свідчить про розвиток банківської системи і кредитних взаємовідносин населення та іноземних банків.

Література

1. Бум споживчого кредитування залучає західних інвесторів. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.phil.com.ua>.
2. Обговорення проблем сучасного споживчого кредитування // Матеріали круглого столу. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.poglyad.com>
3. Іванілов О.С. Іпотечне кредитування у країнах Західної Європи, США та України / О.С. Іванілов, М.В. Тітенкова // *Фінанси України* : журнал. – 2007. – № 4. – С. 28-35.
4. Офіційний сайт Асоціації українських банків. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.aub.com.ua>
5. Офіційна інтернет-сторінка Державної іпотечної установи. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ipoteka.gov.ua>.
6. Спірідонова І.Л. Кредитний ризик-менеджмент для економіки, що розвивається у Центральній та Східній Європі / І.Л. Спірідонова, Д.І. Ільков. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rusnauka.com>.
7. Consumer Affairs: European Parliament to vote on Consumer Credit Directive (Wednesday 16th January 2013). [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.europa.eu>.

Труш І.Е. Иностранный опыт осуществления банковских операций по предоставлению потребительских кредитов

Рассмотрены зарубежный опыт осуществления банковских операций по предоставлению потребительских кредитов и развитие рыночной инфраструктуры, связанной с предоставлением потребительских кредитов населению. Сделан анализ средних процентных ставок по потребительским кредитам в странах Евросоюза. Оценена роль потребительского кредитования за рубежом и в Украине. Рассмотрены положительные и отрицательные последствия активного развития потребительского кредитования.

Ключевые слова: банковские операции, потребительский кредит, формы кредита, кредитный продукт, небанковские кредитно-финансовые учреждения, рыночная инфраструктура.

Trush I.Ye. Foreign experience of realization of bank transactions is in relation to the grant of consumer credits

Foreign experience of realization of bank transactions in relation to the grant of consumer credits and development of market infrastructure, related to the grant of consumer credits a population is examined. The analysis of the average interest rates on consumer loans in the EU. Reviewed the role of consumer lending abroad and in Ukraine. Positive and negative effects of active development of consumer credit.

Keywords: bank transactions, consumer credit, credit forms, credit product, unbank credit-financial establishments, market infrastructure.

УДК 330.1

Аспір. І.Р. Хміль¹ –

Інститут регіональних досліджень НАН України

АНТИМОНОПОЛЬНА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Проаналізовано дії держави у сфері антимонопольного регулювання на ринку продовольчих товарів. Сформульовано проблеми цього ринку, які не забезпечують його сталого розвитку. Висвітлено вплив монополій та їхніх зловживань на ринок продовольства. Визначено основні напрями діяльності держави для регулювання процесів на ринку.

Ключові слова: ринок продовольчих товарів, монополії, недосконале конкурентне середовище, антимонопольне регулювання ринку продовольства, державне регулювання ринку.

Вступ. Сталий розвиток підприємств харчової промисловості є запорукою забезпечення населення країни доступними та якісними продуктами харчування. Сьогодні Україна недостатньо привабливо виглядає на тлі розвинених країн світу за якісно структурними ознаками споживання продовольства. Це зумовлено ситуацією на вітчизняному ринку продовольчих товарів, де спостерігають монополізаційні процеси, низьку конкурентоспроможність національних продуктів та незбалансованість взаємовідносин між сільськогосподарськими виробниками та підприємствами переробної промисловості й торгівлі, а також між рівнем і обсягами виробництва та споживання продуктів.

Варто визнати, що ринкова економіка може вирішувати проблеми самостійного регулювання економічних пропорцій у господарському комплексі, зокрема – на продовольчому ринку, лише за умови ефективного виконання державою своїх функцій, спрямованих на захист економічної конкуренції.

¹ Наук. керівник: доц. В.В. Борщевський, канд. екон. наук

Державна політика, як підтверджує досвід розвинених країн, де забезпечений сталий ефективний розвиток агропромислового виробництва і продовольчого ринку, стає одним із головних факторів досягнення високих результатів у цій сфері. Саме держава має визначальний вплив на усунення економічних дисбалансів, але не через пряме втручання в господарські процеси, а за допомогою антимонопольної політики та впровадження дієвих програм розвитку ринку та підприємництва.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми визначається особливостями економіки України. Успішна модернізація країни – це запорука динамічного та демократичного розвитку, який приведе до скорочення відставання нашої держави від розвинених країн світу. Модернізація економіки включає в себе такі аспекти: модернізація державної економічної політики, модернізація виробничо-технологічної бази економіки, модернізація ринкових відносин та кожного ринку окремо. Розвиток і модернізація української економіки не можливі без конкурентного середовища. Досягнення такої мети залежить від відносин між суб'єктами господарювання на продовольчому ринку. Своєю чергою, держава за допомогою механізмів регулювання економічної діяльності повинна збалансовувати процеси на ринках. Особливе місце серед таких процесів посідають дії держави щодо недопущення монополізації ринків, недобросовісної конкуренції, тобто антимонопольне регулювання ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці завжди приділяли увагу питанню розвитку ринку продовольчих товарів та забезпеченню економічного зростання країни. Основні теоретичні, методичні й практичні аспекти модернізації національної економіки, сільського господарства, АПК досліджено в роботах: О.І. Барановського, П.П. Борщевського, П.І. Гайдучького, В.М. Геєця, Б.В. Губського, В.В. Зіновчука, О.А. Кириченка, П.Т. Саблука та інших вчених. Одночасно проведено дослідження з проблематики формування ефективного конкурентного середовища, обмеження монополізму та вдосконалення антимонопольних механізмів. Серед дослідників цього напрямку можна виділити: Ю.О. Лузан, М.Х. Корецького, С.А. Кузьміна, Т.І. Олійника та інших.

Сучасний стан розвитку ринку продовольчих товарів та економіки загалом визначає актуальність цієї проблематики та зумовлює подальші дослідження у зазначеному напрямі.

Мета роботи. Метою дослідження є аналіз монополічних процесів на ринку продовольчих товарів України, усунення яких забезпечить сталий розвиток цього ринку та можливість впровадження модернізаційних процесів в агропродовольчому секторі нашої держави.

Вклад основного матеріалу. Економічне зростання в Україні стикається з численними обмеженнями: національна економіка потребує адаптації до вимог конкуренції на регіональних та глобальних ринках, що означає підвищення ефективності виробництва, пристосування структури національної економіки до глобальної конкуренції, підвищення рівня наукомісткості виробництва шляхом масового запровадження інновацій, сприяння створенню нових видів бізнесу, запровадженню найвищих екологічних стандартів виробництва тощо. Проте реалізація модернізаційних процесів гальмується наявністю монополізованих ринків, відсутністю відкритої конкуренції.

До проблем, які потребують нових підходів щодо їх вивчення і вирішення, належить удосконалення механізму поєднання державного регулювання ринку продовольчих товарів та його ринкового саморегулювання, формування нових організаційно-економічних відносин агропромислової інтеграції і забезпечення розвитку цього сектору економіки [1, с. 3-7].

Ринок продовольства є важливим структурним елементом ринкової економіки. Його роль та функції полягають у сприянні формуванню диверсифікованої інфраструктури аграрного ринку, що своєю чергою спонукає підприємства різних сфер агробізнесу до поглиблення інтеграційних процесів зі збереженням і примноженням агропромислового капіталу та зміцненням продовольчої безпеки країни. Важливим завданням ефективного розвитку ринку продовольства є прогнозування реальної місткості ринків сільськогосподарської сировини і продовольчих товарів, оскільки завдяки стимулюванню розвитку вітчизняного агробізнесу великий аграрний потенціал, який на сьогодні використовується лише частково, може призвести до надвиробництва. Основне завдання державного регулювання розвитку ринку продовольства полягає у реалізації соціально-економічної політики держави у сфері виробництва, розподілу і реалізації продовольства в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни та збереження екологічної рівноваги навколишнього середовища [2, с. 96-101]. Регіональне регулювання ефективного функціонування суб'єктів ринку передбачає: оцінку інвестиційної привабливості регіонального АПК; розробку цільових регіональних програм розвитку агробізнесу з урахуванням природо-ресурсного потенціалу та інтересів території; місцеве фінансово-бюджетне, податкове і цінове регулювання; соціальний захист малозабезпечених верств населення. На основі теоретико-методологічного обґрунтування особливостей становлення аграрного бізнесу України та формування його організаційно-економічного механізму розвитку виділено групи проблем дослідження, які:

- існують традиційно (проблеми реалізації продовольчих товарів, недосконалість взаємовідносин сільського господарства з переробними, заготівельними підприємствами та торговельними закладами);
- виникли в процесі реформування АПК (подрібненість земельних масивів, порушення територіальної спеціалізації і концентрації аграрного виробництва, високий рівень концентрації власності у сфері перероблення продукції);
- спричинені загальноекономічною кризою (інфляція, дефіцит державного бюджету, відсутність сприятливого ринкового середовища, недосконалість інвестиційного та кредитного забезпечення, спад виробництва, негативна демографічна ситуація, низький рівень реальних доходів і недостатня соціальна захищеність населення);
- зумовлені регіональними особливостями (обмеженість можливостей виробництва певних видів аграрної продукції, географічне розташування) [1, с. 3-7].

Успішна реалізація організаційно-економічного механізму розвитку ринку продовольства в Україні повинна визначатися не лише діями вищого керівництва країни, але й менеджерами і фахівцями самих підприємств, потрібно забезпечити ефективне поєднання поточних і перспективних потреб споживачів з можливостями і цілями виробників з врахуванням соціально-економічних інтересів суспільства.

У сучасній економіці прагнення до монополізації, чи хоча б часткової монополізації, охопило всі ринки, зокрема ринок продовольчих товарів. Монополіст – це лідер у своїй галузі, і поступово він своїми діями стримує конкуренцію. Монополюючі сили в короткостроковому періоді можуть обмежувати руйнівні впливи цінової конкуренції і сприяти збалансованому розвитку всієї економіки, окремих її ринків та створювати умови для задоволення потреб кінцевих споживачів у споживчих товарах. У довгостроковому періоді монополії призводять до застійних явищ, зокрема не запровадження наукових досягнень, зниження ефективності виробництва й добробуту споживачів. Монополії зазвичай нав'язують партнерам такі умови угод, що ставлять їх у невідповідні умови. Вони можуть штучно зменшувати обсяг виробництва продовольчих товарів для створення дефіциту на ринку і встановлення монополюючих цін. Саме антимонополююча політика держави має коригувати таку діяльність підприємств.

Держава використовує різні інструменти, зокрема стимулювальні та примусові, під час регулювання ринку продовольства та поведінки суб'єктів цього ринку. Важливими є механізми підтримки ініціативи на ринку продовольчих товарів, до яких відносяться методи стимулювання підприємницької активності (бюджетне фінансування, цінова підтримка, пільгове кредитування, фінансове забезпечення лізингових процедур, страхування ризиків, пільгове оподаткування), методи примусу та дотримання правил (антимонополююче регулювання, стандартизація та сертифікація), методичні інструменти (захист прав власності, інформаційне та юридичне обслуговування).

Державне регулювання в контексті антимонополюючого регулювання сьогодні відіграє важливу роль у забезпеченні умов для розвитку підприємницької діяльності.

Стосунки між монополістами набувають різних форм: відкрита та прихована змова, співпраця шляхом поглинання, злиття тощо. Монополізація ринку передбачає встановлення панування невеликої групи монополій, які диктують свої умови гри на ринку і нав'язують поведінку всім його учасникам. Монополізація ринку передбачає:

- регулювання ринкового попиту, виходячи з поведінки монополій;
- проведення такої політики цін, де ціна не формується під впливом ринкових факторів;
- узгодження обсягів виробництва найважливішими постачальниками однотипної продукції;
- формування нових потреб у кінцевих споживачів продукції, яку виробляє монополіст [3, с. 139-148].

Конкуренція забезпечує рушійні сили на ринку, які стимулюють виробництво продовольства, вдосконалення і підвищення ефективності виробництва, застосування модернізаційних процесів, повніше і якісне задоволення потреб споживачів, монополіст поступово своїми діями стримує конкуренцію. Сьогодні необхідно усвідомити, що конкурентна політика на ринку продовольчих товарів сама по собі не здатна забезпечити ефективність на ринку. Для цього держава шляхом антимонополюючого регулювання діяльності монополій має підтримувати конкуренцію на ринку і забезпечити оптимальне співвідношення частки монополії до конкурентних сил та при цьому зберегти сталий економічний розвиток.

Державне регулювання продовольчого ринку – це спрямування діяльності суб'єктів ринку за допомогою сукупності методів і важелів у напрямі формування продовольчої безпеки країни та підвищення конкурентоспроможності виробництва продовольства.

Антимонополююче регулювання – це комплекс адміністративних та економічних дій, які здійснює держава для забезпечення умов формування та захисту конкурентного середовища. Важливо відзначити, що такі дії спрямовані не проти монополій взагалі, а проти негативних наслідків монополізації, які не дають розвиватись або стримують розвиток харчової промисловості. Адже є випадки, коли концентрація активів в одних руках без зловживань може призвести до впровадження нових дорогих інновацій, які не під силу дрібним підприємствам. Застосування антимонополюючих дій чи покарань має бути не за концентрацію капіталу, а за зловживання своїм переважним становищем на ринку (наприклад, відмова в продажі ресурсів) [4, с. 168].

Найбільш поширеними зловживаннями монополюючим становищем є цінові зловживання, поширення неправдивої інформації, недобросовісна конкуренція, встановлюють економічно необґрунтовані тарифи на різні послуги (наприклад, утримання місць на торгівлю, прокат ваговимірних приладів, спецодягу тощо). Стаються випадки встановлення однакової плати за оренду торгових місць з різним матеріально-технічним облаштуванням, безпідставне застосування різних цін та умов до рівнозначних угод із суб'єктами господарювання.

Так, для прикладу, у звіті АМК за 2011 р. в агропромисловому комплексі першочергову увагу органів Антимонополюючого комітету України у 2011 р. привертало цінові зловживання монополюючим (домінуючим) становищем на ринках продуктів харчування, насамперед хліба та борошна, яєць, молока та масла. Протягом року виявлено та припинено понад 50 таких порушень у Волинській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Полтавській, Сумській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській областях, Автономній Республіці Крим та місті Києві.

До прикладу, Волинське відділення Комітету притягнуло до відповідальності ВАТ "Хліб", яке, займаючи на ринку хліба в регіоні монополююче (домінуюче) становище, необґрунтовано підвищувало оптово-відпускні ціни на хліб "Січковий" внаслідок безпідставного завищення планових витрат на пшеничне борошно першого гатунку. Такі дії були визнані зловживанням монополюючим (домінуючим) становищем шляхом встановлення таких цін реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку [5].

Ще одним поширеним порушенням є надання інформації, що вводять в оману, на упаковках продовольчих товарів. Наприклад, виробники дезінформують щодо складу продукту, щодо виду продукту, щодо ваги продукту або поширюють неповну інформацію про продукт. За умови ведення недобросовісної конкуренції поширеною є практика щодо надання споживачам неповної та недостовірної інформації про ціни та умови реалізації продукції.

Антимонополюючий комітет проводить контроль за економічною концентрацією та узгодженими діями. За останні роки спостерігаємо активізацію процесів концентрації у підприємницькій діяльності. Серед них найбільш популярні –

це: злиття, спільне створення, набуття контролю та інші. Тобто присутня попередня змова суб'єктів підприємницької діяльності, яка призводить до зловживань, отримання надприбутків та ведення нечесної гри на ринку.

Важливо відзначити, що серед пріоритетних напрямів діяльності Антимонопольний комітет України у 2013 р. визначає контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, захист прав та інтересів підприємців і споживачів на соціально важливих ринках, де першим зазначається ринок хліба та хлібобулочних виробів.

Сьогодні в Україні існують проблему в галузі державного антимонопольного регулювання продовольчого ринку. Їхнє вирішення дає змогу швидше розвивати цей ринок і модернізувати його. До таких проблем можна віднести:

1. За час реформування ще не створено умов для добросовісної конкуренції.
2. Недоліки антимонопольного регулювання ринку продовольчих товарів виявляються у сфері ціноутворення. Як наслідок – завищення цін на продовольство та важкодоступність для населення необхідного продовольчого набору.
3. Недостатній захист прав споживачів, недостатній контроль якості.
4. Ефективність антимонопольного регулювання продовольчого ринку знижується через недостатню роздільність напрямів діяльності різних державних органів (наприклад, Антимонопольного комітету, Міністерства економіки, Державної комісії з ціноутворення та фондового ринку тощо). Немає чіткого розподілу функцій у сфері антимонопольної політики.
5. Монопольні процеси на ринку продовольчих товарів загрожують національній продовольчій безпеці та не дають змоги розвиватись цьому ринку швидкими темпами та впроваджувати модернізаційні проекти.
6. Непрозора система накладення штрафів та невизначена система критеріїв розрахунку штрафних санкцій.
7. Лобіювання інтересів окремих підприємств органами державної влади.
8. Дискримінація суб'єктів господарювання органами виконавчої влади під час прийняття господарських рішень (наприклад, неправомірне надання пільг окремим суб'єктам, регулювання органами місцевого самоврядування цін на окремі види продукції з перевищенням повноважень).
9. Процесам монополізації сприяють прогалини в національному законодавстві та його недосконалість, часом недоопрацювання, також деформація у відносинах власності, відсутність ефективного приватного власника.
10. Неefективне управління державним майном та земельними ресурсами, зловживання окремих чиновників службовим становищем сприяє неоднаковому доступу до ресурсів учасників ринкових відносин на ринку продовольчих товарів.

Вирішення недоліків антимонопольного регулювання на ринку продовольчих товарів забезпечить зменшення порушень з боку монополістів, захистить кінцевого споживача продуктів харчування від зловживань на цьому ринку, дасть змогу розвиватись дрібним фермерським господарствам та малим підприємствам АПК. Країна повинна радикально поліпшити управління галузями. Такий сектор, як продовольство, залишається стратегічно важливим, в якому держава присутня як регулятор. Для вдосконалення механізмів регулювання ринку продовольчих товарів необхідно:

1. Вдосконалити механізми антимонопольного регулювання ринку продовольчих товарів, які мають базуватись на обґрунтованих та чітко спланованих діях держави та узгодженій взаємодії державних органів влади. Необхідною є оптимізація антимонопольних інституцій.
2. Розробити патентне законодавство та впровадити практику захисту порушених прав як власників патентів, так і споживачів продукту, які страждають через зловживання монополіста.
3. Постійно відстежувати ризики негативних впливів на конкурентне середовище та здійснювати моніторинг конкурентних відносин на продовольчому ринку, який забезпечується державою.
4. Забезпечити ефективну систему покарань за порушення правил конкурентної поведінки та унеможливити прояви корупції монополістами на ринку продовольчих товарів.
5. Вживати комплексні заходи, спрямовані на запобігання, виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема на ринках у сфері земельних відносин, роздрібної реалізації продовольчих товарів кінцевому споживачеві.
6. Забезпечити підвищення ефективності виявлення та припинення антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, насамперед під час проведення конкурсних процедур закупівель.
7. Посилити роботу з виявлення та припинення порушень законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.
8. Вдосконалити систему контролю за концентрацією та узгодженими діями суб'єктів господарювання з метою запобігання монополізації продовольчих ринків, істотним обмеженням конкуренції на них.
9. Активізувати роботу із запобігання та припинення антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.
10. Забезпечити формування проконкурентної свідомості в українському суспільстві.

Висновки. Український ринок продовольчих товарів, як і економіка загалом, потребує модернізації, яка забезпечить продовольчу безпеку країни, конкурентоспроможність вітчизняної продукції. Проте є чинники на ринку продовольчих товарів, які гальмують його розвиток, одним із них є монопольні процеси на ринку.

Сьогодні існує багато проблем на ринку продовольчих товарів та у сфері сільського господарства, зокрема: інвестори через недоліки правового поля та низьку рентабельність цього ринку часто неохоче вкладають у нього кошти; більша частина підприємств АПК не готова працювати в умовах недосконалої конкуренції; на ринку немає достатньої кількості сільськогосподарських комплексів та об'єктів перероблення сировини; недостатнє фінансування державою проектів розвитку цього ринку.

Завданням антимонопольного регулювання є врегулювання відхилень від досконалого конкурентного середовища через створення монопольних утворень на ринку. Зловживаючи домінуючим становищем, монополії створюють серйозні загрози економічній безпеці й заважають реалізації синергетичного ефекту від вільного змагання суб'єктів господарювання, їхньої взаємодії, встановлення суспільно прийнятних цін, створення додаткових робочих місць.

Під час аналізу стану монополізму на ринку продуктів харчування виявлено, що він є чинником, що гальмує сталий економічний розвиток держави, адже відбуваються такі процеси, як: деформації у відносинах власності, необґрунтовані підвищення цін на соціально важливі продукти, неефективне управління державним майном.

Одним із ключових чинників монопольних зловживань є недосконалість антимонопольного законодавства, незбалансованість дій державних органів влади, нечіткий розподіл функцій та повноважень між державними відомствами, немає незалежності органів антимонопольного регулювання.

Інструментом модернізації ринку продовольчих товарів є здійснення перетворень, які спрямовані на запровадження найбільш ефективних принципів, механізмів та форматів управління економічними процесами країни. Модель розвитку передбачає поєднання економічної ефективності, соціальної справедливості, ефективного державного регулювання процесів на ринку та економічної безпеки країни.

Література

1. Саблук П.Т. Продовольча безпека України / П.Т. Саблук, О.Т. Білоус, В.І. Власов // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2009. – № 10. – С. 3-7.
2. Лозинська Т.М. Продовольча безпека: регіональний аспект / Т.М. Лозинська // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Харків : Вид-во "Магістр". – 2005. – № 2. – С. 96-101.
3. Лозинська Т.М. Методологічні основи державного управління розвитком продовольчого ринку України / Т.М. Лозинська // Ефективність державного управління : зб. наук. праць ЛРІДУ НАДУ / за заг. ред. А.О. Чемериса. – Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ. – 2006. – Вип. 10. – С. 139-148.
4. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання : монографія / М.А. Латинін. – Харків : Вид-во "Магістр", 2006. – 320 с.
5. Звіт Антимонопольного комітету України за 2011 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?art_id=212425&cat_id=212422. – Звіт Антимонопольного комітету України за 2011 рік.

Хміль І.Р. Антимонопольная политика в контексте развития и модернизации продовольственного рынка Украины

Проанализированы действия государства в сфере антимонопольной регуляции на рынке продовольственных товаров. Сформулированы проблемы этого рынка, которые не обеспечивают его устойчивого развития. Отражено влияние монополий и их злоупотреблений на рынок продовольствия. Определены основные направления деятельности государства для регуляции процессов на рынке.

Ключевые слова: рынок продовольственных товаров, монополии, несовершенная конкурентная среда, антимонопольная регуляция рынка продовольствия, государственная регуляция рынка.

Khmil' I.R. Antitrust policy in the context of development and modernization of the food market of Ukraine

The article analyzes the actions of the state in the field of antitrust regulation in the food market. Formulated the problem of the market, which does not allow its sustainability. The influence of monopolies and abuses of market their food. The main directions of the state for the regulation of the market.

Keywords: food market, monopoly, imperfect competition environment, antitrust regulation of the food market, government regulation of the market.

УДК 339.972:330.15

Асист. Д.І. Ходико, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОЇ ПОЛІТИКИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Незважаючи на взаємозалежність національних підсистем Карпатського регіону Центральної та Східної Європи, транскордонної стратегії його стійкого розвитку досі не існує, що значною мірою можна пояснити впливом інституційних чинників. Проведений аналіз свідчить, що міжнародно-правова основа для створення такої стратегії є цілком сформованою. Враховуючи виявлені перешкоди для безпосереднього впровадження транскордонної стратегії регіонального розвитку, основними напрямками вдосконалення інституційного забезпечення мають стати впровадження гармонізованих інститутів просторово-економічного планування та стратегічного програмування регіонального розвитку, а також створення транскордонних механізмів співпраці та передавання досвіду між органами місцевого самоврядування і територіальними громадами.

Ключові слова: Вишеградська група, Карпатська Конвенція, Карпатський Єврорегіон, Стратегія згуртованості ЄС, Територіальний порядок денний ЄС.

Карпатський регіон є великою центрально- та східноєвропейською природосоціогосподарською системою, що розташована на території семи країн. Західна частина Карпатського регіону представлена країнами Вишеградської групи (Чеською Республікою, Словаччиною, Угорщиною та Польщею), водночас як східна частина – Україною, Румунією та Сербією. Проблеми стійкого розвитку регіону є значною мірою спільними для відповідних країн, хоча певні специфічні проблеми є і на рівні національних підсистем. Аналіз літератури дає змогу стверджувати, що, з ряду причин, Українські Карпати є свого роду фундаментом екологічного добробуту регіону. Однак соціально-економічний розвиток Українських Карпат визначатиметься поглибленням економічних зв'язків з країнами-учасниками ЄС, а також подальшим розвитком рекреаційних послуг у регіоні, що вирішальним чином впливатиме на розбудову просторової інфраструктури. Незважаючи на ці факти, що відображають взаємозалежність національних підсистем Карпатського регіону, транскордонної стратегії його стійкого розвитку досі не існує. Значною мірою це можна пояснити впливом інституційних чинників, які, поряд з іншими аспектами проблеми, потребують докладного вивчення.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Проблеми інституційного регулювання транскордонної співпраці та стійкого регіонального розвитку є предметом численних наукових досліджень українських та зарубіжних науковців. З точки зору просторової парадигми організації екологічно збалансованої економіки, регіональний рівень управління є ключовою ланкою процесів реалізації як національних, так і глобальних цілей стійкого розвитку [1]. Л. Руденко та С. Лісовський, виходячи із загальнорегіональної природорегулювальної та кліматоформуальної функції екосистем Українських Карпат, підкреслюють необхідність активізації процесів створення системи управління стійким розвитком регіону [2]. Політику транскордонної співпраці можна розглядати як окрему підсистему регіональної політики, що реалізується як на регіональному, так і на загальнодержавному рівні управління та засновується на наявності спільних проблем